

УДК 005.21.351.77(477)
DOI: 10.31891/2307-5740-2020-288-6-39

РОГАЧЕВСЬКИЙ О. П.
Одеський національний медичний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я З УРАХУВАННЯМ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Досягнення конкурентоспроможності є важливим завданням національної галузі охорони здоров'я, оскільки сьогодні національна система охорони здоров'я є не результативною та не ефективною у порівнянні з системами інших країн світу. У загальних світових рейтингах українська галузь охорони здоров'я обіймає одні з останніх місць, що свідчить про низькі показники її діяльності

Метою статті є формування теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я для її розвитку.

У процесі дослідження використані матеріали власних досліджень, а також окремі наукові публікації національних та іноземних авторів щодо методів та інструментів управління конкурентоспроможністю. Автором були використані такі наукові методи, як аналіз і синтез, емпіричний підхід.

Автором сформувані теоретичні засади забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я на аналізі існуючих теорій та концепцій управління конкурентоспроможністю. Проаналізована роль конкуренції в галузі охорони здоров'я. Досліджено чинники, які впливають на конкурентоспроможність у галузі охорони здоров'я. Сформовано фокус стратегічних перетворень галузі охорони здоров'я на основі методології конкурентоспроможності. Досліджена роль стратегічного потенціалу у забезпеченні конкурентоспроможності галузі охорони здоров'я.

За результатами дослідження, доведено, що основою забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я є моніторинг й оцінка його стратегічного потенціалу, який відображає можливості, які сфокусовані на складній, обґрунтованій, цілісній та взаємопов'язаній системі компонентів, які цілеспрямовано формуються для вирішення стратегічних завдань – забезпечення доступності та якості медичних послуг і впровадження медичних новацій.

Ключові слова: охорона здоров'я, конкурентоспроможність, конкуренція, стратегічний потенціал.

ROGACHEVSKYI O.
Odessa National Medical University

ENSURING STRATEGIC COMPETITIVENESS IN HEALTH CARE

Achieving competitiveness is an important task for the national health care sector, as today the national health care system is inefficient and inefficient compared to the systems of other countries. In the overall world rankings, the Ukrainian healthcare industry occupies one of the last places, which indicates the low performance of its activities.

The purpose of the article is to form a theoretical and methodological basis for ensuring competitiveness in the field of health care for its development.

In the course of the research materials of own researches, and also separate scientific publications of national and foreign authors concerning methods and tools of competitiveness management are used. The author used such scientific methods as analysis and synthesis, empirical approach.

The author has developed theoretical foundations for ensuring competitiveness in the field of health care on the analysis of existing theories and concepts of competitiveness management. The role of competition in healthcare is analyzed. Factors influencing health competitiveness have been studied. The focus of strategic transformations in the healthcare sector is formed on the basis of competitiveness methodology. The role of strategic potential in ensuring the competitiveness of the healthcare sector has been studied.

According to the results of the study, it is proved that the basis for ensuring competitiveness in the field of health care is monitoring and evaluation of its strategic potential, which reflects the opportunities focused on a complex, sound, integrated and interconnected system of components that are purposefully formed - ensuring the availability and quality of medical services and the introduction of medical innovations.

Keywords: health care, competitiveness, competition, strategic potential.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, у структурі забезпечення стратегічного управління системою охорони здоров'я даний час практичні відсутні теоретико-методологічні розробки, щодо розвитку конкурентного середовища у медичній сфері. На наш погляд, даний аспект взаємопов'язаний з тим, що в національній системі охорони здоров'я не створені передумови і реальні умови розвитку конкурентного середовища.

У зв'язку з цим можна припустити, що виникнення конкуренції, а також її прояви у медичній сфері можливі лише при створенні певних умов розвитку соціально-економічного середовища, яке візуалізує аспекти, критерії та оцінку факторів конкурентоспроможності на ринку медичних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці досягнення та забезпечення конкурентоспроможності присвячені наукові роботи таких відомих науковців, як А. Сміт, Д. Рікардо, Е. Хокшер, Д. Міль, Б. Олін, Дж. Робінсон, Е. Чемберлін, А. Курно, П. Сраффа, Ф. Еджоурт, Ф. Хайе, А. Лернер, Р. Фатхутдінов. Серед українських науковців, які досліджували проблему забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я, слід виділити В. Лехан, Г. Слабкий, О. Літвінов, Д. Сотніков тощо.

Проте слід зазначити, що незважаючи на достатню кількість робіт, присвячених цьому питанню, залишається невирішеними низка питань, зокрема формування теоретико-методичних основ для управління конкурентоспроможністю галузю, пошук оптимальних інструментів забезпечення конкурентоспроможності тощо.

Формулювання цілей статті. Основною метою цього дослідження є формування теоретико-методичних засад забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я для її розвитку.

Основні результати дослідження. Поступові трансформації в медичній сфері дозволяють сформувати та підтримати сутність внутрішньогалузевої конкурентоспроможності, яка формується певним набором стратегічних управлінських рішень на рівні інституційного регулювання, створенні національних і цільових комплексних програм розвитку медичної сфери, нормативно-правових ініціатив, впровадженні заходів організаційного, адміністративно-розпорядчого, технологічного, управлінського та іншого характеру, що забезпечить вирішення пріоритетних задач конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я з урахуванням стратегічного потенціалу.

Конкуренція – це змагання (суперництво) суб'єктів у національному середовищі, коли їх власні взаємопов'язані процеси (дії) обмежують можливість кожного з них впливати на загальні умови надання медичних послуг та стимулюють створення соціально-економічних результатів, які задовольняють споживачів на ринку медичної сфери.

Разом з тим, конструювання суб'єктів медичної сфери для оптимального функціонування в конкурентному середовищі має забезпечуватися сучасною інструментальною підтримкою.

Звичайно, конкуренція для будь-якої галузі національної економіки – це двигун соціально-економічного зростання та розвитку.

У макроекономічному середовищі конкуренція виконує наступні функції:

- регулювання;
- мотивація;
- розподіл;
- контроль;
- підтримка національної безпеки.

Конкуренція у галузі охорони здоров'я повинна також враховувати координаційну складову, яка фокусується на організаційно-структурному функціональному аспекті та внутрішньогалузевому стратегічному потенціалі.

Організаційно-структурна функціональна модель будь-якого суб'єкта на ринку медичних послуг наділена функцією конкуренції, але її прояв залежить від розвиненості медичної сфери у відповідному географічному сегменті країни.

Конкуренція в системі галузі охорони здоров'я – це процес взаємодії між всіма суб'єктами, які зацікавлені у функціонуванні ринку медичних послуг.

Основними суб'єктами медичної сфери є:

- медичні заклади – суб'єкти, які надають відповідні медичні послуги;
- пацієнти – споживачі медичних послуг;
- інші стейкхолдери (МОЗ України, Всесвітня організація охорони здоров'я, страхові компанії та ін.).

Необхідно нагадати, що теоретичне та методологічне підґрунтя про конкуренцію як об'єктивну рушійну силу зростання та розвитку відповідного сегмента у відповідному середовищі започаткували у другій половині XVIII століття представники класичної економічної теорії та думки:

- А. Сміт, який обґрунтував теоретико-методологічну основу конкуренції;
- Д. Рікардо, який створив та методологічно обґрунтував модель досконалої конкуренції;
- К. Маркс забезпечив доповнення методології конкуренції з позиції закону вартості;
- Е. Хокшер, Д. Міль, Б. Олін та інші продовжили наукові пошуки досконалої конкуренції;
- Дж. Робінсон та Е. Чемберлін методологічно обґрунтували монополістичну конкуренцію;
- А. Курно дослідив теоретико-методологічну складову олігополії;
- П. Сраффа, Ф. Едجوорт, Ф. Хайе, А. Лернер сприяли дослідженню монополії у відповідному середовищі.

У процесі еволюції наукових поглядів на конкуренцію з'ясувалося, що дана категорія достатньо сильно багатоаспектна, але в ній простежується загальна аксіома – цілеспрямована боротьба (змагання, суперництво) суб'єктів у споживчому середовищі з метою отримання відповідних соціально-економічних результатів.

Конкуренція в медичній сфері має два вектори розвитку: цінового спрямування та нецінового.

Вектор, який враховує цінові аспекти спрямований на задоволення потреб споживачів медичних послуг за цінами нижчі, ніж у інших медичних закладах. Основні фактори, які впливають на ціну:

- а) зниження витрат, які пов'язані з наданням медичних послуг;
- б) зменшення індикатора ефективності;
- в) збільшення об'ємів наданих медичних послуг.

Вектор, який враховує нецінові аспекти спрямований на задоволення потреб споживачів медичних послуг на основі якісних ознаках, тобто забезпечується надання медичних послуг найякісніше ніж у інших медичних закладах.

Якість в медичній сфері сфокусована на трьох напрямках:

- якість як ознака надання медичних послуг;
- якість як ступінь відповідності очікуванням споживачів медичних послуг;
- якість як те, що медичні послуги можуть бути виправлене або покращене.

На розвиток конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я впливають структурно-функціональні, структурно-технологічні та соціально-економічні перетворення, які розгортаються у галузі охорони здоров'я країни протягом 2014-2020 років.

Зауважимо, що стратегічні перетворення та трансформаційні процеси у медичній сфері країни зажадало докорінної перебудови соціально-економічного мислення щодо конкурентоспроможності в галузі охорони здоров'я, пошуку нових результативних й ефективних моделей і механізмів задоволення потреб споживачів медичних послуг, виявлення середньострокових і довгострокових напрямів розвитку внутрішньогалузевого середовища. Визначені аспекти спонукають до стратегічних перетворень в системі забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я, що дозволить забезпечити адаптивно-функціональний розвиток медичної сфери в країні та формування нових конкурентних переваг на ринку медичних послуг.

На наш погляд, тільки ринкове середовище, тільки специфічні соціально-економічні взаємини в медичній сфері забезпечать розвиток національної системи охорони здоров'я в Україні.

Стратегічні пріоритети у галузі охорони здоров'я базуються на наступних фундаментальних засадничих принципах:

- орієнтованість на людей, яка означає, що система охорони здоров'я насамперед має дослухатися до потреб представників суспільства;
- орієнтованість на ефективність, тобто надані медичні послуги повинні допомогти споживачу;
- орієнтованість на профілактику, що необхідно попереджати негативний стан здоров'я у людини;
- орієнтованість на профілактику, що необхідно попереджати негативний стан здоров'я у людини;
- орієнтованість на економічність, витрати повинні відповідати отриманому результату.

Методологічно конкурентоспроможність забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я з урахуванням стратегічного потенціалу треба досліджувати в межах внутрішньогалузевої взаємодії та в рамках внутрішнього функціонального середовища. При цьому пошук і дослідження критеріїв конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я, це напрям, який, на наш погляд, найбільш результативно охарактеризує внутрішньогалузеві управлінські рішення.

На конкурентоспроможність у галузі охорони здоров'я впливають наступні характеристики:

- участь державних і регіональних інституцій у взаємодії із закладами охорони здоров'я;
- співвідношення державного та приватного сегменту в медичній сфері;
- державно-приватне партнерство в медичній сфері;
- розвиток соціально-страхової медицини;
- форми перерозподілу фінансово-економічних ресурсів в галузі охорони здоров'я;
- організаційно-функціональна складова усіх ланок надання медичних послуг лікувального, профілактичного та діагностичного спрямування;
- мотиваційні механізми в внутрішньогалузевій системі оплати праці медичних працівників;
- внутрішньогалузева система управління;
- внутрішньогалузева система створення та розвитку людського капіталу медичної сфери;
- превентивна медицина та політика збереження здоров'я представників суспільства.

Основні функції, що визначають рівень конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я можуть бути описані конкретними станами, параметрами й індикаторами і, тому, можуть бути обґрунтованими характеристиками оцінки організації медичної сфери за ступенем конкурентоспроможності як без зв'язку з іншими конкуруючими суб'єктами, так з високою часткою точності ранжирування при порівнянні з іншими.

До основних функцій конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я відносяться:

- цільова функція;
- деонтологічна функція;
- діагностична функція;
- ліцензійно-акредитаційна функція;
- соціально-економічна функція;
- функція моніторингу;
- функція результативності;
- стратегічна функція.

Відмітимо, що розвиток і раціоналізація процесу управління у галузі охорони здоров'я, повинні бути кількісно й якісно виражені результатами оперативного, тактичного та стратегічного спрямування. Наприклад, якщо поточні та довгострокові результати управління розвитком медичної сфери може бути визначений у вартісній або натуральній формі, то стратегічні орієнтири досягнення запланованих результатів, можуть бути представлені відповідними стратегіями соціально-економічної та інвестиційно-інноваційної спрямованості.

Тому, запровадження комплексу заходів, у внутрішньогалузевому середовищі та поза ньому відбувається з дотримання встановлених принципів та використанням відповідних управлінських інструментів, які забезпечать досягнення стратегічних орієнтирів, використання ресурсних потенціалів тощо.

Необхідно погодитися, що прибуток у медичній сфері, яка взаємопов'язана з існуванням і здоров'ям людини – це не етичний індикатор.

Сучасні аспекти функціонування суб'єктів ототожнюються з якістю медичних послуг, їх соціально-економічною ефективністю, обґрунтованим використанням медичних ресурсів тощо, тому виникає необхідність співвідношення функціонування медичної системи з певними економічними індикаторами.

Але, необхідно пам'ятати, що у ринковій економіці, будь-яка підприємницька діяльність спрямована на отримання чистих фінансових результатів, тому безкоштовність медичної послуги (невідкладної, критичної тощо) є соціальною характеристикою. Погодимося, що економічні витрати при наданні вкрай необхідних медичних послуг та їх прибутковість, не в жодному разі не можуть бути співвіднесені з життям людини.

Необхідно також погодитися, що підтвердила пандемія Covid-19, національна система охорони здоров'я не здатна у повному обсязі забезпечити надання якісних, своєчасних та ефективних медичних послуг.

Реформи, які відбуваються на протязі 2014-2020 років у медичній сфері носять, на наш погляд, непослідовний, фрагментарний та іноді суперечливий характер. Розбалансованість медичної галузі, яку спостерігаємо в останні роки, спричинена не бажанням державних інституцій підтримати розвиток внутрішньогалузевого конкурентного середовища в галузі охорони здоров'я.

Але, також мають місце наступні негативні аспекти, які впливають на забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я з урахуванням стратегічного потенціалу:

- недосконалість нормативно-правового забезпечення функціонування та розвитку галузі охорони здоров'я;
- функціонально-технологічне відставання від європейських медичних стандартів;
- недосконалість механізмів фінансування у галузі охорони здоров'я, відсутність транспарентності

в фінансуванні;

- неефективність організаційно-функціональної структури системи охорони здоров'я, але, необхідно пояснити, що до 2020 року в країні спостерігався надлишок порівняно з країнами ЄС стаціонарних закладів і лікарняних ліжок, надмірна спеціалізація закладів медичної сфери, нераціональне використання наявних матеріальних і людських ресурсів, але пандемія Covid-19 змінило відношення до медичної сфери, а саме відбувається масштабне фінансування відділень інтенсивної терапії, підготовка пунктів настового тестування на вірус, збільшується оплата праці медичних працівників всіх ланок та ін.;

- орієнтованість на захворюваність і хворого, а не на профілактику.

Забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я з урахуванням стратегічного потенціалу повинно спиратися на побудовану систему громадського здоров'я на всіх рівнях, від територіальної громади до національного.

На думку відомого науковця Р. Фатхутдінова «система забезпечення конкурентоспроможності є методологією досягнення конкурентоспроможності кожного об'єкту» [4].

У системі забезпечення конкурентоспроможності в галузі охорони здоров'я доцільно запровадження стратегічних перетворень, які пов'язані з необхідністю використання збереженого наявного матеріально-технічного та інтелектуального потенціалу у медичній сфері, який може бути ефективно задіяний при адекватній підтримці її розвитку, що у свою чергу забезпечить зростання конкурентоспроможності галузі.

Відмітимо, що стратегічні перетворення в системі забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я з урахуванням стратегічного потенціалу – це взаємопов'язані управлінські рішення, регулюючі заходи та алгоритм дій з максимальним використанням наявного соціально-економічного потенціалу й конкурентних переваг у внутрішньогосподарському середовищі медичної сфери, їх всебічне нарощування, що дозволить галузі охорони здоров'я отримати якісно новий стан та забезпечити надання якісних інноваційних медичних послуг, що також характеризується високою ефективністю та конкурентоспроможністю на міжнародному ринку медицини [2].

Відмітимо фокуси стратегічних перетворень, які характерні для галузі охорони здоров'я:

- забезпечення розвитку з урахуванням інноваційної складової;
- запобігання організаційно-функціональним пасткам;
- виведення та підтримка у кризових ситуаціях.
- створення цифрової медицини, що забезпечить її конкурентоспроможності.

Фокус стратегічних перетворень галузі охорони здоров'я на основі методології конкурентоспроможності запропонований на рис. 1.

Обраний фокус встановлює пріоритетність завдань перетворень в діапазоні від акселерації конкурентоспроможності до стійкого розвитку медичної сфери, яка забезпечить доступність і якість медичних послуг, а також їх інноваційність.

Детермінанти здоров'я – це «комплекс індивідуальних (біологічних), соціальних, економічних, політичних, екологічних та інших факторів, які визначають стан здоров'я окремих людей чи груп населення» [1].

Погодимося, що здоров'я має багатофакторну природу та залежить від діяльності багатьох секторів суспільства, в т.ч. промисловості, сільського господарства, транспорту, будівництва, освіти, культури тощо. М. Барбро стверджує, що на здоров'я впливають внутрішні й зовнішні чинники. Він виділяє «природні зміни, ідеологія, міжнародні стратегії, національні цілі в галузі охорони здоров'я, місцеві і регіональні проблеми, силові та економічні чинники» як найважливіші для формування категорії «здоров'я» [1].

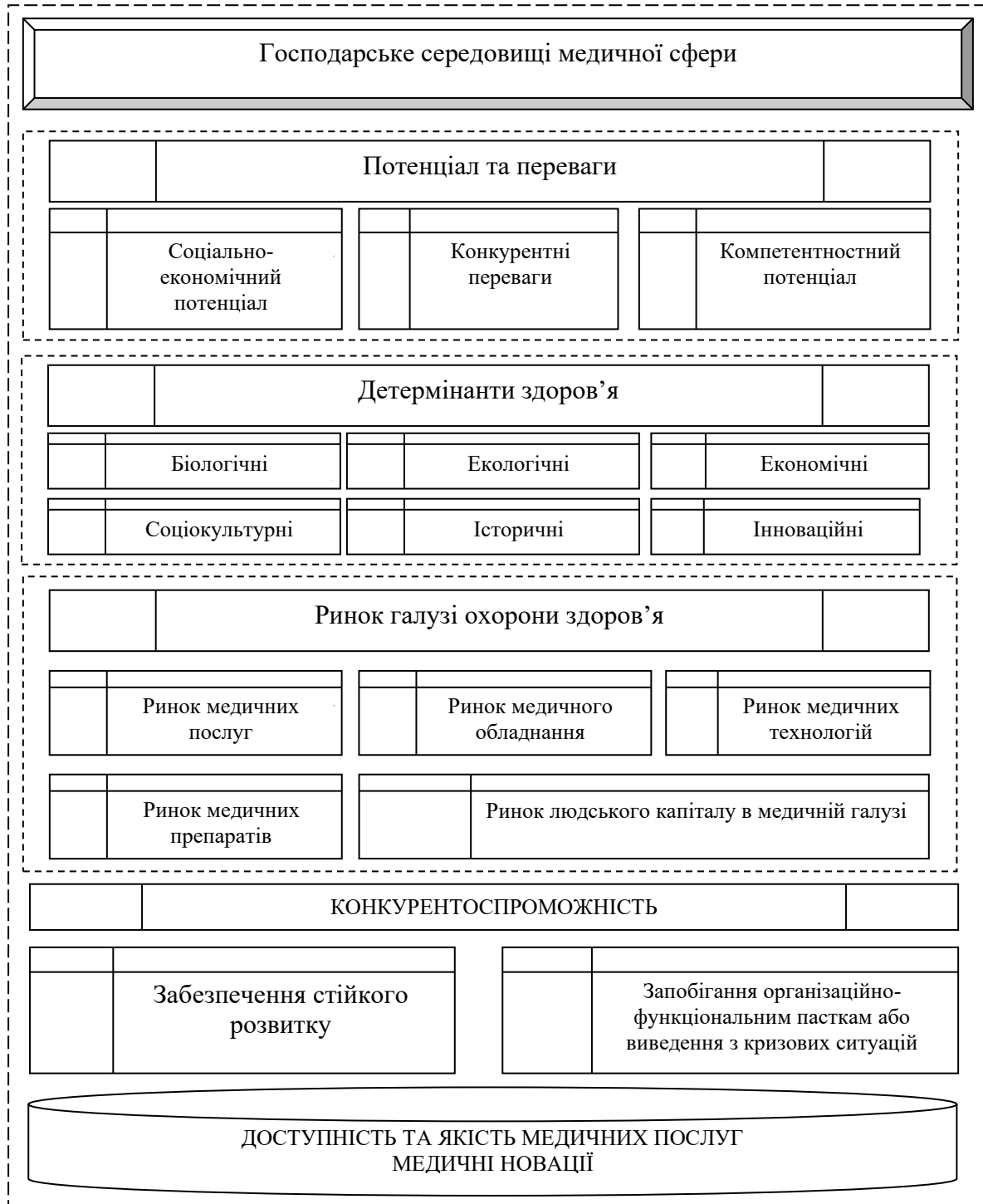

Рис. 1. Фокус стратегічних перетворень галузі охорони здоров'я на основі методології конкурентоспроможності
Джерело: розробка автора

Згідно методології дослідження теорії систем, результати функціонування та розвитку господарського середовища у медичній сфері залежить від внутрішньогалузевого потенціалу та

ефективності його управління. У свою чергу, відтворення стратегічного потенціалу знаходиться в основі розвитку галузі охорони здоров'я та механізмом стратегічного управління розвитком такого потенціалу [3].

Стратегічний потенціал у галузі охорони здоров'я – це загальна сукупність наявних матеріальних, технологічних та інтелектуальних ресурсів і можливостей, які забезпечать процес формування та реалізації стратегії розвитку медичної сфери країни. Він формується з урахуванням сукупності обмежених наявних ресурсів та внутрішньогалузевих компетенцій.

Стратегічний потенціал у галузі охорони здоров'я відображає можливості, які сфокусовані на складній, обґрунтованій, цілісній та взаємопов'язаній системі компонентів, які цілеспрямовано формуються для вирішення стратегічних завдань – забезпечення доступності та якості медичних послуг, впровадження медичних новацій.

Відмітимо, що основою забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я є моніторинг й оцінка його стратегічного потенціалу, який здійснюється у наступному алгоритмі:

- моніторинг господарського середовища у медичній сфері;
- аналіз та оцінка господарського середовища у медичній сфері;
- виявлення та виокремлення складу стратегічного потенціалу у медичній сфері;
- обґрунтування стратегічного потенціалу;
- оцінка компонентів, які утворюють стратегічний потенціал;
- стратегічний аналіз конкурентних переваг і слабких сторін у господарському середовищі медичної сфери;
- пошук стратегічних альтернатив;
- врахування ризиків, які пов'язані з функціонуванням галузі охорони здоров'я;
- мультикомпонентна оцінка стратегічного потенціалу господарського середовища у медичній сфері, як основи його конкурентоспроможності;
- створення загальної та локальних стратегій розвитку внутрішньогалузевого середовища медичної сфери.

Потенціал галузі охорони здоров'я є потенціалом господарського середовища медичної сфери, що складається з відповідних взаємопов'язаних сегментів, а стратегічний потенціал досліджується з урахуванням структурно-функціонального та змістовного підходів.

З позиції структурно-функціонального підходу, стратегічний потенціал галузі охорони здоров'я складається з ядра й оболонки, у рамках яких реалізується вплив факторів на функціонування та розвиток медичної сфери, де одна оболонка в межах внутрішньогалузевого середовища, а інша поза нього.

Стратегічний потенціал у галузі охорони здоров'я також розвивається відповідно до соціально-економічних закономірностей, які притаманні медичній сфері: емерджентність, комунікативність, інтегрованість та еквіфінальність.

О. Станіславик відзначала, що «закономірність емерджентності проявляється в тому, що взаємодія всіх компонентів системи викликає синергетичний ефект, що перевищує ефект при автономному використанні окремих елементів системи; закономірність комунікативності проявляється в тому, що стратегічний потенціал розглядається як елемент взаємопов'язаної системи більш високого рівня; закономірність інтегрованості проявляється в тому, що в стратегічному потенціалі виокремлюються системоутворюючі елементи, які надають визначальний вплив на вибір стратегічних пріоритетів і цілей розвитку, можливостей ресурсного забезпечення їх реалізації. Закономірність еквіфінальності проявляється в граничній можливості адаптації стратегічних пріоритетів і цілей розвитку системи до можливих змін самого стратегічного потенціалу; еквіфінальність системи показує здатність системи досягти однакового кінцевого стійкого стану об'єкта у процесі свого розвитку, але за різними стартовими умовами та шляхами» [5].

Розвиток стратегічного потенціалу у галузі охорони здоров'я повинен враховувати:

- оцінку поточного рівня стратегічного потенціалу у внутрішньогалузевому середовищі медичної сфери;
 - діагностику факторів, які визначають стратегічний потенціал галузі охорони здоров'я;
 - визначення факторів, які стримують або стимулюють розвиток стратегічного потенціалу галузі охорони здоров'я;
 - комплексний аналіз факторів, що впливають на розвиток стратегічного потенціалу галузі охорони здоров'я;
 - мультимодальність у внутрішньогалузевому середовищі медичної сфери.
- Основні фактори, що визначають конкурентоспроможність галузі охорони здоров'я:
- територіально-географічне розташування медичних закладів;
 - соціально-політичний стан у національному середовищі;
 - державна політика в медичній сфері;
 - концентрація медичних закладів;
 - матеріально-технічне, технологічне й інтелектуальне забезпечення медичних закладів;
 - системність формування та розвитку людського капіталу;
 - рівень новацій у медичній техніці та технологіях;

- рівень попиту, диференціації та кон'юнктури ринку медичних послуг;
- стратегія розвитку системи охорони здоров'я країни;
- ендогенні та екзогенні фактори прямої або непрямої дії.

Висновки. Таким чином, методологія забезпечення конкурентоспроможності у галузі охорони здоров'я з урахуванням стратегічного потенціалу повинна враховувати концепцію стратегічних перетворень у медичній сфері, які передбачають різноманітні соціально-економічні процеси та використовує системні, синергетичні, мультиваріативні, мультимодальні та мультиплікативні ефекти, які забезпечать внутрішньогалузевий розвиток, що сприятиме доступності якісних медичних послуг, проведенню сучасного інституційного санітарно-епідеміологічного нагляду, що особливо актуально під час пандемії, зменшенню рівня смертності населення від захворюваності, захисту суспільства від необґрунтованих витрат, які пов'язані із захворюваністю, збереженню людської гідності під час отримання медичних послуг та здійснення превентивної (профілактичної) діяльності, що сприятиме здоров'ю української нації.

Література

1. Борщ В. І. Управлінський капітал в системі охорони здоров'я: теорія і методологія: дисерт. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.03. Чернігів, 2020. 552 с.
2. Жаліло Л. І., Мартинюк О. І. Стратегії змін у сфері охорони здоров'я в умовах соціально-економічних реформ в Україні. Державне управління: теорія та практика: електрон. фах. журнал. 2011. № 1. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/index.htm>
3. Літвінов О. Визначення факторів конкурентоспроможності закладів охорони здоров'я в умовах інноваційного розвитку. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2017. № 4. С. 58-69.
4. Мельник Ю. М. Теоретико-методологічні засади регулювання розвитку промисловості у національній економіці : монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 365 с.
5. Станіславик О. В. Забезпечення конкурентоспроможності промислового комплексу національної економіки: теорія і методологія: дисерт. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.03. Київ, 2020. 401 с.

References

1. Borshch, V. I. (2020). *Upravlinskyi kapital v systemi okhorony zdorovia: teoriia i metodolohiia* [Managerial capital in the health care system: theory and methodology]. Extended abstract of Doctor's thesis. Chernihiv
2. Zhalilo, L. I. & Martyniuk, O. I. (2011). *Stratehii zmin u sferi okhorony zdorovia v umovakh sotsialno-ekonomichnykh reform v Ukraini* [Strategies for change in health care in terms of socio-economic reforms in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka: elektron. fakh. zhurnal.* - Public administration: theory and practice: electron. profession. magazine. № 1. Retrieved from: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/index.htm>
3. Litvinov, O. (2017). *Vyznachennia faktoriv konkurentospromozhnosti zakladiv okhorony zdorovia v umovakh innovatsiinoho rozvytku* [Determining the factors of competitiveness of health care institutions in terms of innovative development]. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu.* – Scientific Bulletin of Odessa National Economic University. № 4. Pp. 58-69.
4. Melnyk, Yu. M. (2019). *Teoretyko-metodolohichni zasady rehuliuвання rozvytku promyslovosti u natsionalnii ekonomitsi: monohrafiia* [Theoretical and methodological principles of regulating the development of industry in the national economy: a monograph]. Kherson : OLDI-PLUS,
5. Stanislavik, O. V. (2020). *Zabezpechennia konkurentospromozhnosti promyslovoho kompleksu natsionalnoi ekonomiky: teoriia i metodolohiia* [Ensuring the competitiveness of the industrial complex of the national economy: theory and methodology]. Extended abstract of Doctor's thesis.. Kyiv.

Надійшла / Paper received: 12.11.2020

Надрукована / Paper Printed : 04.01.2021